Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 2. junija 2016[1]

Zadeva C-185/15

Marjan Kostanjevec
proti
F&S Leasing, GmbH(Predlog za sprejetje predhodne odločbe,

ki ga je vložilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije)

„Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Uredba (ES) št. 44/2001 — Časovno področje uporabe — Nasprotna tožba, s katero se uveljavlja zahtevek zaradi neupravičene obogatitve — Zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji — Kraj izpolnitve obveznosti“

I – **Uvod**

1. Sodišče bo v tej zadevi obravnavalo primer, ki je tako z vidika postopka kot dejanskega stanja precej neobičajen in v zvezi s katerim mu je predložitveno sodišče predložilo različna vprašanja za predhodno odločanje, ki se vsa nanašajo na Uredbo (ES) št. 44/2001[2].

2. Vprašanja za predhodno odločanje se nanašajo, prvič, na to, ali je mogoče tožbeni zahtevek, s katerim potrošnik, ki mu je bilo s sodbo prvotno naloženo plačilo, po razveljavitvi pravnega naslova za plačilo od nasprotne stranke na obogatitveni podlagi zahteva vračilo opravljenega plačila, šteti za nasprotno tožbo v smislu navedene uredbe. Drugič, nanašajo se tudi na razlago pristojnosti za potrošniške pogodbe in pogodbena razmerja na podlagi Uredbe (ES) št. 44/2001.

3. Poleg tega bo moralo Sodišče, preden bo lahko odgovorilo na sama vprašanja za predhodno odločanje, odgovoriti na vprašanje, ali se Uredba (ES) št. 44/2001, ker je bila tožba za plačilo zoper potrošnika vložena pred pristopom Republike Slovenije k Evropski uniji 1. maja 2004, sploh lahko uporablja za obravnavani primer.

1 — Jezik izvirnika: nemščina.

2 — Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).

II – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

1. Uredba št. 44/2001

4. V uvodni izjavi 11 Uredbe št. 44/2001 je navedeno:

„Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca […].“

5. Člen 5 Uredbe št. 44/2001 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

1. (a) v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti;

   (b) za namene te določbe in razen, če ni drugače dogovorjeno, je kraj izpolnitve zadevne obveznosti:

   — v primeru prodaje blaga kraj v državi članici, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno,

   — v primeru opravljanja storitev kraj v državi članici, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene ali bi morale biti opravljene;

   (c) če se ne uporabi pododstavek (b), potem se uporabi pododstavek (a); […]“

6. Člen 6 Uredbe št. 44/2001 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena tudi: […]

3. če gre za nasprotno tožbo, ki izhaja iz iste pogodbe ali dejstev, na katerem je temeljila prvotna tožba, pred sodiščem, kjer je v teku prvotni postopek; […]“

7. Člen 15(1) Uredbe št. 44/2001 določa:

„V zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti, se pristojnost določi v skladu s tem oddelkom […]:

(a) če gre za pogodbo o prodaji blaga na obroke; ali

(b) če gre za pogodbo o posojilu z obročnim odplačevanjem ali za kakršno koli drugo obliko posojila za financiranje prodaje blaga; ali

(c) v vseh drugih primerih, če je bila pogodba sklenjena z osebo, ki opravlja gospodarsko ali poklicno dejavnost v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ali če na kakršen koli način usmerja to svojo dejavnost v to državo članico ali v več držav, vključno s to državo članico, pogodba pa spada v okvir te dejavnosti.“

8. V skladu s členom 16 Uredbe št. 44/2001 določba o pristojnosti za potrošniške pogodbe „ne vpliva na pravico do vložitve nasprotne tožbe pred sodiščem, kjer je v skladu s tem oddelkom v teku prvotni postopek“.

9. Člen 28 Uredbe št. 44/2001 določa:

„[…] Če tečejo sorodne pravde pred sodišči različnih držav članic, lahko vsa sodišča, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekinejo postopek.

[…]

3. Za namene tega člena se šteje, da so pravde sorodne, če so tako tesno povezane med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov.“

10. Prehodna določba iz člena 66(1) Uredbe št. 44/2001 določa:

„Ta uredba se uporablja samo za pravne postopke, ki so bili začeti, in za listine, ki so bile uradno sestavljene ali registrirane kot javne listine po tem, ko je ta uredba začela veljati.“

2. Uredba št. 864/2007 (Rim II)

11. V uvodni izjavi 7 Uredbe št. 864/2007 [3] je navedeno:

„Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe bi morale biti skladne z Uredbo […] (ES) št. 44/2001 […] in instrumenti o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti.“

12. Člen 10(1) Uredbe št. 864/2007 določa:

„Če se nepogodbena obveznost, nastala zaradi neupravičene obogatitve, vključno s prejemom neupravičenega plačila, nanaša na razmerje med strankama, denimo na pogodbo ali škodno dejanje, ki je v tesni zvezi s to neupravičeno obogatitvijo, zanjo velja pravo, ki velja za to razmerje.“

3. Uredba št. 593/2008 (Rim I)

13. V uvodni izjavi 7 Uredbe št. 593/2008 [4] je navedeno:

„Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe morajo biti skladne z Uredbo […] (ES) št. 44/2001 […] in Uredbo [Rim II].“

14. Člen 12(1) Uredbe št. 593/2008 določa:

„Pravo, ki se uporablja za pogodbo v skladu s to uredbo, ureja predvsem: […]

(e) posledice neveljavnosti pogodbe.“

3 — Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) (UL L 199, str. 40).

4 — Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) (UL L 177, str. 6).

B – *Nacionalno pravo*

15. Na podlagi slovenskega obligacijskega prava je tisti, ki je bil brez pravnega temelja obogaten na škodo drugega, prejeto dolžan vrniti, če je to mogoče, sicer pa nadomestiti vrednost dosežene koristi. Obveznost vrnitve oziroma nadomestitve vrednosti nastane tudi, če kdo nekaj prejme glede na podlago, ki je pozneje odpadla.

III – **Postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje**

16. Stranki iz postopka v glavni stvari sta 14. januarja 1994 sklenili pogodbo o finančnem lizingu, s katero lizingodajalec utemeljuje zahtevek za plačilo. Ta zahtevek je zoper lizingojemalca prvič sodno uveljavljal leta 1995 in leta 2004 pridobil pravni naslov, ki je po zavrnjeni pritožbi postal pravnomočen in izvršljiv. Stranki sta se leta 2006 dogovorili o plačilu 18.678,45 EUR za izvršitev tega naslova.

17. Vendar je lizingojemalec izpodbijal naložitev plačila še z revizijo.[5] Vrhovno sodišče Republike Slovenije je na podlagi te revizije 9. julija 2008 sodbi, s katerima je bilo ugodeno zahtevku lizingodajalca za plačilo, razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. V tej fazi postopka je lizingojemalec zoper lizingodajalca vložil nasprotno tožbo, s katero je zahteval vračilo zneska 18.678,45 EUR z obrestmi, svoj tožbeni zahtevek pa je oprl na neupravičeno obogatitev, ker je bila sodba iz leta 2004, s katero je bilo zahtevku lizingodajalca ugodeno, razveljavljena.

18. V ponovnem sojenju je bil zahtevek lizingodajalca za plačilo pravnomočno zavrnjen. Lizingojemalec pa je na prvi in drugi stopnji s svojim predlogom uspel. Lizingodajalec, ki ni uspel, je pri predložitvenem sodišču vložil revizijo in ugovarjal mednarodni pristojnosti slovenskih sodišč za tožbeni zahtevek lizingojemalca.

19. V teh okoliščinah je predložitveno sodišče Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba pojem nasprotne tožbe v smislu člena 6, točka 3, uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi tožbo, ki je bila kot nasprotna tožba po nacionalnem pravu vložena po tem, ko je bila v revizijskem postopku[6] razveljavljena pravnomočna in izvršljiva sodba v postopku po prvotni tožbi toženca[7] in je bila ta ista zadeva vrnjena sodišču prve stopnje v novo sojenje, tožnik[8] pa s svojo nasprotno tožbo na obogatitveni podlagi zahteva vračilo zneska, ki ga je bil dolžan plačati po [kasneje] razveljavljeni sodbi iz postopka po prvotni tožbi toženca?

2. Ali je treba pojem ‚zadeva v zvezi s potrošniško pogodbo‘ iz člena 15, odstavek 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi situacijo, ko potrošnik tožbo, s katero uveljavlja zahtevek zaradi neupravičene obogatitve, vlaga kot nasprotno tožbo po nacionalnem pravu v zvezi s prvotno tožbo, pri kateri pa gre za zadevo v zvezi s potrošniško pogodbo v smislu navedene določbe Uredbe št. 44/2001, tožnik – potrošnik pa z njo zahteva vračilo zneska, ki ga je bil dolžan plačati po (kasneje) razveljavljeni sodbi iz postopka po prvotni tožbi toženca, torej vračilo zneska, ki izhaja iz zadeve v zvezi s potrošniško pogodbo?

5 — Ne zadeva slovenske različice teh sklepnih predlogov.

6 — Ne zadeva slovenske različice teh sklepnih predlogov.

7 — Gre za lizingodajalca in toženo stranko v nasprotni tožbi.

8 — Gre za lizingojemalca in tožečo stranko v nasprotni tožbi.

3. Če pristojnosti v opisanem primeru ni mogoče opreti ne na pravila o pristojnosti za nasprotno tožbo niti na pravila o pristojnosti za potrošniške pogodbe, pa se postavlja še vprašanje:

   (a) ali je treba pojem ‚zadeva v zvezi s pogodbo' iz člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi tožbo, s katero tožnik uveljavlja zahtevek zaradi neupravičene obogatitve, vlaga pa jo kot nasprotno tožbo po nacionalnem pravu v zvezi s prvotno toženčevo tožbo, ki se nanaša na pogodbeno razmerje med strankama, predmet zahtevka zaradi neupravičene obogatitve pa je vračilo zneska, ki ga je bil dolžan plačati po (kasneje) razveljavljeni sodbi iz postopka po prvotni tožbi toženca, torej vračilo zneska, ki izhaja iz zadeve v zvezi s pogodbo;

   in če je na prejšnje vprašanje mogoče odgovoriti pritrdilno, še vprašanje:

   (b) ali je v opisanem primeru pristojnost po kraju izpolnitve v smislu člena Uredbe št. 44/2001 treba presojati glede na pravila, ki veljajo za izpolnitev obveznosti iz zahtevka zaradi neupravičene obogatitve?“

IV – **Pravna presoja**

20. Predložitveno sodišče najprej sprašuje o pristojnosti za nasprotno tožbo, s katero lizingojemalec zahteva vračilo zneska, z drugim vprašanjem za predhodno odločanje pa o pristojnosti za zadeve v zvezi s potrošniškimi pogodbami. Tretje vprašanje postavlja samo za primer, da je odgovor na prvi dve vprašanji nikalen, drugi del tretjega vprašanja pa samo za primer, da je odgovor na njegov prvi del pritrdilen.

21. Vsa vprašanja za predhodno odločanje se nanašajo na razlago Uredbe št. 44/2001. Vendar glede na potek postopka, ki ga je sporočilo predložitveno sodišče, ni samo po sebi umevno, da mora Sodišče sploh odgovoriti na ta vprašanja. Postavlja se namreč vprašanje, ali je navedena uredba glede na svoje časovno področje uporabe sploh upoštevna za postopek v glavni stvari.

22. Uredba št. 44/2001 je na ozemlju Slovenije začela veljati s pristopom Slovenije k Evropski uniji 1. maja 2004.[9] Postopek zoper lizingojemalca, ki je vložil nasprotno tožbo, pa sega v leto 1995, torej v obdobje pred pristopom Republike Slovenije k Evropski uniji.

23. Zato je treba pred obravnavo vprašanj za predhodno odločanje najprej pojasniti, ali se Uredba št. 44/2001 sploh uporablja za obravnavani primer. Če se ne uporablja, ne bi bilo treba odgovoriti na vprašanja za predhodno odločanje, ker ta v tem primeru ne bi imela nobene zveze s pravdo, ki poteka pred predložitvenim sodiščem, in bi bila hipotetična.[10]

A – *Časovno področje uporabe Uredbe št. 44/2001*

24. Uredba št. 44/2001 se na podlagi svojega člena 66 uporablja samo za tožbe, ki so bile vložene [v slovenski različici Uredbe št. 44/2001: pravne postopke, ki so bili začeti] *po tem, ko je ta uredba začela veljati*.

25. Glede na to Uredba očitno ne velja za prvotni zahtevek lizingodajalca za plačilo iz leta 1995.

9 — V zvezi s časovnim področjem uporabe Uredbe št. 44/2001 glej sodbo Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, točka 19) in sklepne predloge generalnega pravobranilca C. Villalóna v tej zadevi (C-514/10, EU:C:2012:54, točka 25).

10 — Glej sodbo Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, točka 21 in navedena sodna praksa).

26. Vendar se vprašanja za predhodno odločanje ne navezujejo neposredno na ta zahtevek lizingodajalca za plačilo. Nanašajo se namreč na nasprotno tožbo, ki jo je vložil lizingojemalec leta 2008, ko je bila slovenska zadeva po pravnomočno končanem postopku vrnjena sodišču prve stopnje v novo sojenje. Takrat je bila Uredba št. 44/2001 v Republiki Sloveniji že v veljavi.

27. Zato je odločilno, ali gre pri tem zahtevku za pravno varstvo za samostojno „tožbo“ v smislu člena 66 Uredbe št. 44/2001 in ali ne glede na to, da celotni postopek sega v leto 1995, spada na časovno področje uporabe Uredbe.

28. Evropska komisija se s tem stališčem ne strinja. Meni, da je treba postopek obravnavati kot celoto in ga časovno umestiti v obdobje pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 44/2001 v Sloveniji. Zato vprašanja za predhodno odločanje po njenem mnenju niso dopustna.

29. Vendar tako pavšalen pogled ni niti nujen niti očiten.

30. Prvič, postopek, ki je potekal zoper lizingojemalca, je bil že pravnomočno končan, preden je bila zadeva leta 2008 vrnjena sodišču prve stopnje v novo sojenje. Zato se zaradi izključevalnega učinka pravnomočnosti najprej postavlja vprašanje, ali je treba z vidika prava Unije sploh izhajati iz tega, da je postopek neprekinjeno potekal od leta 1995, oziroma ali ne bi bilo, nasprotno, treba šteti, da je bila že pretrgana postopkovna nit zopet navezana leta 2008, torej ko je bila Uredba št. 44/2001 v Sloveniji že v veljavi.

31. Drugič, na podlagi člena 66 Uredbe št. 44/2001 – drugače kot na podlagi njenega člena 30, točka 1[11] – ni odločilna vložitev (prvega) pisanja o začetku postopka na sodišču, temveč vložitev posamezne tožbe. Če je tožba vložena po začetku veljavnosti Uredbe, se ta na podlagi svojega člena 66 zanjo uporablja.

32. Iz člena 66 Uredbe ni mogoče razbrati, da je s tem mišljen samo *prvi* zahtevek v kompleksnem postopku, ki vključuje več zahtevkov. Če se poleg tega pod pojmom „tožba“ v skladu s sodbo Danvaern Production[12] razume samostojen zahtevek za pravno varstvo s predlogom, ki ne vključuje samo prerekanja navedb nasprotne stranke, lahko uveljavljanje obogatitvenega zahtevka pred sodiščem zoper nasprotno stranko v postopku spada pod pojem „tožba“ iz člena 66 Uredbe št. 44/2001.

33. Zoper ta sklep tudi ne govori okoliščina, da v členu 66 Uredbe št. 44/2001 v nekaterih jezikovnih različicah ni uporabljen izraz „tožba“ ampak „postopek“.[13] Kajti tudi iz uporabe izraza „postopek“ ne izhaja, da morata tožba in nasprotna tožba za namene člena 66 tvoriti enoten neprekinjen postopek. Tudi če bi pravni redi nekaterih držav članic šli v to smer, to ne bi nasprotovalo tu predlagani avtonomni razlagi člena 66.

34. Glede na navedeno je treba zavzeti stališče, da predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki vsebuje vprašanja, ki se vsa nanašajo na obogatitveni zahtevek lizingojemalca iz leta 2008, spada na časovno področje uporabe Uredbe št. 44/2001.

35. Zato vprašanja za predhodno odločanje niso hipotetična in je torej Sodišče nanje dolžno odgovoriti.

11 — Ta določba se nanaša na razmejitev pristojnosti več sodišč, ki so eno za drugim začela postopek, in poleg tega velja samo za oddelek 9 poglavja II Uredbe, h kateremu pa obravnavani člen 66 ne spada.

12 — Sodba Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, točka 18).

13 — Glej na primer angleško („legal proceedings“), švedsko („rättsliga förfaranden“) in slovensko različico („pravne postopke“). Francoska, italijanska in španska različica se terminološko ravnajo po terminu „action judiciaire“.

B – *Prvo vprašanje za predhodno odločanje*

36. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem za predhodno odločanje sprašuje, ali je za zahtevek za pravno varstvo, kot je ta v postopku v glavni stvari, upoštevna pristojnost za nasprotno tožbo iz člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001.

37. Zato je treba v nadaljevanju poleg splošne opredelitve pravnega instituta nasprotne tožbe raziskati, ali v smislu navedene določbe obogatitveni zahtevek lizingojemalca izhaja iz „iste pogodbe ali dejstev, na kater[ih] je temeljila prvotna tožba [lizingodajalca]“.

1. Pojem nasprotne tožbe iz člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001

38. Pojem nasprotne tožbe v smislu člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati avtonomno. Sodišče ga je v zadevi Danvaern Production konkretno opredelilo tako, da velja za zahtevke za ločeno sodno odločitev zoper tožečo stranko, s katerimi se lahko glede na primer „zahteva tudi višji znesek od tistega, ki ga zahteva tožeča stranka, in tudi če je tožba tožeče stranke zavrnjena“. [14]

39. V nasprotni tožbi je torej treba postaviti zahtevek za ločeno sodno odločitev, ki ga je mogoče razmejiti od zahtevka tožeče stranke. [15]

40. V obravnavanem primeru je treba izhajati iz tega, da je ta pogoj izpolnjen.

41. Zahtevek za vračilo opravljenega plačila je namreč samostojni zahtevek lizingojemalca za ločeno obsodbo lizingodajalca, in sicer na vračilo plačila, prejetega brez pravnega temelja. Tak zahtevek ni samo obramba proti tožbi za plačilo, ki jo je vložila nasprotna stranka v postopku.

2. Izraz „izhaja iz iste pogodbe ali dejstev, na kater[ih] je temeljila prvotna tožba“

42. Poleg tega mora nasprotna tožba v skladu s členom 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001 „izhaja[ti] iz iste pogodbe ali dejstev, na kater[ih] je temeljila prvotna tožba“.

43. Sodišče do zdaj še ni izčrpno razložilo izraza „izhaja iz iste pogodbe ali dejstev, na kater[ih] je temeljila prvotna tožba“. [16] Tudi ta izraz je treba razlagati avtonomno, ob upoštevanju ciljev Uredbe št. 44/2001, pri čemer pa se uporaba sodne prakse o členu 28 Uredbe ne zdi primerna. [17]

44. Namen posebne pristojnosti za nasprotno tožbo je strankam omogočiti, da lahko o njihovih vzajemnih zahtevkih odloči isto sodišče v istem postopku, [18] če izhajajo iz skupnega dejanskega konteksta in torej „izvirajo iz pogodbe, ki sta jo sklenili stranki, ali dejanskega stanja, na katerem temelji [prvotna] tožba“. [19]

45. Ta pogoj je v obravnavanem primeru izpolnjen. Zahtevek za vračilo, ki se uveljavlja z nasprotno tožbo, namreč izvira iz pogodbe o lizingu, iz katere je izhajal tožbeni zahtevek za plačilo.

14 — Glej sodbo Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:239, točka 12).

15 — Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Légerja v zadevi Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, točka 26).

16 — Glej sklep v zvezi s predlogom za predhodno odločanje v zadevi Reichling, ki je bil očitno nedopusten (C-69/02, EU:C:2002:221).

17 — Tudi v tej določbi se postavlja vprašanje o „sorodnosti“ dveh pravd. Vendar se člen 28(3) v skladu s svojim besedilom („[z]a namene tega člena“) in položajem, ki ga ima z vidika sistematike, nanaša *izključno* na postopkovni položaj, v katerem obstaja nevarnost nezdružljivih sodnih odločb, ker pred različnimi sodišči različnih držav članic tečejo sorodne pravde. Pri vložitvi nasprotne tožbe v istem postopku pa ni nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb.

18 — Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Légerja v zadevi Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, točki 7 in 35).

19 — Poročilo P. Jenarda h Konvenciji z dne 17. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1979, C 59, str. 1 in 28).

46. Zahtevek za vračilo plačila, ki je bilo opravljeno za izpolnitev obveznosti, za katero je obstajal pravni naslov, je sicer obogatitveni zahtevek, vendar je mogoče šteti, da izvira iz pogodbe o lizingu, saj obogatitveni zahtevek ne bi nastal brez pogodbe o lizingu in dajatve, ki je bila dana za njeno izpolnitev.

47. Poleg tega je mogoče za odgovor na vprašanje, ali obstaja zadostna povezava s pogodbo, ki sta jo sklenili stranki, uporabiti vrednotenja iz Uredbe št. 593/2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) in Uredbe št. 864/2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II). Uredbi Rim I in Rim II namreč soglasno izhajata iz načela, da je za vračilo dajatev zaradi neupravičene obogatitve upoštevno pravo, ki se uporablja za pogodbo, na kateri te dajatve temeljijo,[20] kar pomeni, da navedeni uredbi izhajata iz tega, da obogatitveni zahtevek izvira iz pogodbe, za izpolnitev katere je bila dana zadevna dajatev.

48. Zato se zdi primerno tudi pri nasprotnih tožbah v okviru člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001, s katerimi se uveljavljajo obogatitveni zahtevki, izhajati iz ustrezne enotnosti in izvora v zadevni pogodbi.

49. Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da pojem „nasprotna tožba, ki izhaja iz iste pogodbe […], na kater[i] je temeljila prvotna tožba“ v smislu člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001 zajema tudi tožbo, ki je bila vložena po tem, ko je bila pravnomočna in izvršljiva sodba iz postopka po prvotni tožbi zdaj tožene stranke razveljavljena in je bila ta zadeva vrnjena sodišču prve stopnje v novo sojenje, in s katero zdaj tožeča stranka na obogatitveni podlagi zahteva vračilo zneska, ki ga je plačala po kasneje razveljavljeni sodbi iz prvotnega postopka.

C – *Drugo vprašanje za predhodno odločanje*

50. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem za predhodno odločanje sprašuje, ali gre pri tožbi potrošnika, s katero glede zadeve v zvezi s potrošniško pogodbo v smislu Uredbe št. 44/2001 uveljavlja zahtevek zaradi neupravičene obogatitve in ki jo vlaga kot nasprotno tožbo, prav tako za zadevo v zvezi s potrošniško pogodbo.

1. Dopustnost drugega vprašanja za predhodno odločanje

51. Predložitveno sodišče tega vprašanja ni postavilo samo za primer, da pristojnost za nasprotno tožbo ne bi bila podana, kar pa v obravnavanem primeru ne velja.

52. Vendar v obravnavanem primeru odgovor na drugo vprašanje za predhodno odločanje ne bi smel biti več pomemben, saj za postopek v glavni stvari velja pristojnost za nasprotne tožbe na podlagi člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001 in je torej treba že zato pritrdilno odgovoriti na vprašanje o mednarodni pristojnosti slovenskih sodišč.

2. Podredno: Vsebinska presoja drugega vprašanja za predhodno odločanje

53. Za vsak primer je potrebna kratka obravnava drugega vprašanja za predhodno odločanje in razprava o pravni naravi obogatitvenega zahtevka, ki se uveljavlja z nasprotno tožbo, z vidika pristojnosti za potrošniške pogodbe.

20 — Z vidika sistematike ima pri tem člen 12(1)(e) Uredbe Rim I pri neveljavnih pogodbah prednost pred členom 10(1) Uredbe Rim II (glej NomosKommentar-BGB/Leible, člen 12 Uredbe Rim I, točka 35 in nadaljnja napotila).

54. Sodišče je pri pristojnosti za potrošniške pogodbe sledilo širokemu pristopu in je pod ta pojem uvrstilo tudi zahtevke, ki so zgolj „tesno povezani“ s potrošniškimi pogodbami.[21] Zahtevek za pravno varstvo, kot je ta v postopku v glavni stvari, s katerim se uveljavlja vračilo plačila za izpolnitev potrošniške pogodbe – v obravnavanem primeru pogodbe o finančnem lizingu – je tako tesno povezan s potrošniško pogodbo.

55. Glede na navedeno bi bilo treba na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba pojem „zadeva v zvezi s potrošniško pogodbo“ iz člena 15(1) Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi zahtevek potrošnika zaradi neupravičene obogatitve, ki je povezan s tožbo, ki je bila zoper njega vložena v drugi zadevi v zvezi s potrošniško pogodbo, in s katerim zahteva vračilo zneska, ki ga je bil dolžan plačati po izdani in kasneje razveljavljeni sodbi v tej drugi zadevi v zvezi s potrošniško pogodbo.

D – *Tretje vprašanje za predhodno odločanje*

56. Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem za predhodno odločanje sprašuje, ali (in če je odgovor pritrdilen, kako) se uporablja določba o pristojnosti za pogodbena razmerja na podlagi člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001, če lizingojemalec kot v postopku v glavni stvari uveljavlja obogatitveni zahtevek.

57. Ker je pristojnost slovenskih sodišč mogoče opreti na pravila o pristojnosti za nasprotno tožbo in pravila o pristojnosti za potrošniške pogodbe, je odgovor na tretje vprašanje za predhodno odločanje odveč. Za vsak primer ga je treba na kratko obravnavati.

1. Prvi del tretjega vprašanja za predhodno odločanje

58. Pojem „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001 se najprej nanaša na vsako obveznost, ki jo oseba v razmerju do druge osebe sprejme prostovoljno.[22] Vendar člen 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001 ne zajema samo neposrednih pogodbenih obveznosti, ampak tudi sekundarne obveznosti, na primer odškodninske ali vrnitvene zahtevke, ki nadomestijo neizpolnjeno pogodbeno obveznost.[23]

59. Sodišče je prav pred kratkim v zadevi Profit Investment SIM v zvezi s tem pojasnilo, da „tožba za razglasitev ničnosti pogodbe in vračilo neupravičeno plačanih zneskov na podlagi navedene pogodbe spada v okvir pojma ‚zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji‘ v smislu te določbe“[24], in pri tem kot bistveno izpostavilo „vzročn[o] zvez[o] med pravico do vračila in pogodbenim razmerjem“[25].

60. Ta pristop je mogoče brez težav prenesti na zadevo, ki jo je treba presoditi v obravnavanem primeru, katere predmet sicer ni neveljavna pogodba v ožjem smislu, ampak plačilo, za katero zaradi odpadlega pravnega naslova ni več pravnega temelja.

61. Zato bi bilo treba na prvi del tretjega vprašanja za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba pojem „zadeve v zvezi s pogodbenimi razmerji“ iz člena 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da zajema tudi tožbo, kot je ta v postopku v glavni stvari, s katero lizingojemalec uveljavlja zahtevek zaradi neupravičene obogatitve.

21 — Glej nedavno sodbo Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844, točka 33).

22 — Glej sodbe Handte (C-26/91, EU:C:1992:268); Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, točka 23) in Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, točki 48 in 50).

23 — Glej sodbo de Bloos (14/76, EU:C:1976:134).

24 — Sodba Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, točka 58).

25 — Sodba Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, točka 55).

2. Drugi del tretjega vprašanja za predhodno odločanje

62. Drugi del tretjega vprašanja za predhodno odločanje zadeva določitev kraja izpolnitve za zadevni zahtevek.

63. Ker pogodba o finančnem lizingu, ki je predmet postopka v glavni stvari in na katero se navezuje obogatitveni zahtevek, ni niti prodajna pogodba [26] niti pogodba o opravljanju storitev v smislu člena 5, točka 1(b), [27] se kraj izpolnitve v obravnavanem primeru določi na podlagi člena 5, točka 1(c), v povezavi s členom 5, točka 1(a), torej na podlagi nacionalnega prava, ki se uporablja za uveljavljani zahtevek. [28]

64. Ker je v skladu s sodno prakso pri sekundarnih zahtevkih odločilna obveznost, z neizpolnitvijo katere so zahtevki utemeljeni, [29] se zdi, da je treba tudi pri obogatitvenem zahtevku zaradi plačila brez pravnega temelja upoštevati kraj izpolnitve prvotne (domnevne) obveznosti plačila. K enakemu zaključku vodijo vrednotenja iz člena 12(1)(e) Uredbe Rim I, na podlagi katerega pravo, ki se uporablja za pogodbo, ureja tudi posledice neuspele pogodbe (na primer njeno razveljavitev). [30]

65. Zato bi bilo treba na drugi del tretjega vprašanja za predhodno odločanje odgovoriti, da bi bilo treba kraj izpolnitve obveznosti v smislu člena 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001 določiti glede na pravila nacionalnega prava, ki veljajo za izpolnitev prvotne pogodbene obveznosti plačila, katerega vračilo se zahteva.

V – **Predlog**

66. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj glede na to, da je za odločitev pomemben samo odgovor na prvo vprašanje za predhodno odločanje, na vprašanja za predhodno odločanje odgovori:

67. Pojem „nasprotna tožba, ki izhaja iz iste pogodbe […], na kater[i] je temeljila prvotna tožba“ v smislu člena 6, točka 3, Uredbe št. 44/2001 zajema tudi tožbo, ki je bila vložena po tem, ko je bila pravnomočna in izvršljiva sodba iz postopka po prvotni tožbi zdaj tožene stranke razveljavljena in je bila ta zadeva vrnjena sodišču prve stopnje v novo sojenje, in s katero zdaj tožeča stranka na obogatitveni podlagi zahteva vračilo zneska, ki ga je plačala po kasneje razveljavljeni sodbi iz prvotnega postopka.

26 — V zvezi z zahtevo po dobavi premičnin glej sodbo Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, točka 32 in naslednje).

27 — V zvezi s tem, da imetnik pravice intelektualne lastnine s tem, da odstopi izkoriščanje te pravice, ne opravi nobene storitve, glej sodbo Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, točka 29).

28 — Glej sodbo Tessili/Dunlop (12/76, EU:C:1976:133, točki 13 in 15); v zvezi z možnostjo uporabe te sodne prakse za člen 5, točka 1(a), Uredbe št. 44/2001 glej sodbo Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, točka 47 in naslednje).

29 — Glej sodbo De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, točki 13 in 14).

30 — V zvezi s tem glej točko 46 zgoraj in Rauscher/Leible, EuZPR/EuIPR (2011), točka 30 in nadaljnja napotila.